

maticima bilo kao kumovi na krštenju, svjedoci na vjenčanju ili kao roditelji djeteta ili mladenaca, što nam omogućuje spoznaje o pripadnicima određenih obitelji koji su obnašali tu važnu funkciju za jednu zajednicu. U prilogu o svećenicima autor donosi podatke za čak 21 svećenika: njihova imena i podrijetlo, koliko su zapisa ostavili, kada se datira prvi i posljednji upis svakoga svećenika, kako se potpisuju te ostale informacije o njima ako su ostale zabilježene.

Na kraju su knjige „Korišteni izvori i literatura“ (327-328) te sažeci na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku (329-334).

Ovaj svezak iz serije Glagoljski rukopisi približava čitatelju glagoljske matične knjige krštenih i vjenčanih te donosi nova saznanja iz demografske prošlosti, ali i povijesti svakodnevice maloga mjesta Draguča krajem 16. i u prvoj polovici 17. stoljeća, čime davno zabilježeni podaci postaju lako dostupni čitateljima te razumljivi i nevještima u iščitavanju glagoljskih rukopisa.

Monika Zuprić

Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji*, Mala biblioteka, sv. 7, Pazin: Katedra Čakavskog sabora / Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015., 319 str.

Osma je monografija plodnoga pulskog povjesničara Slavena Bertoše posvećena, razvidno je već iz naslova, novovjekovnoj povijesti južnoistarskoga mjesta i njegove okolice, preciznije Barbansko-rakljskom feudu pod vlašću mletačke plemićke obitelji Loredan. Naslov, međutim, ukazuje i na autorski interes spram društvene povijesti, odnosno činjenicu kako su u žarištu knjige zapravo stanovnici nekadašnjega feuda i nastojanje da se iz sačuvanih raznovrsnih arhivskih vrela pronikne u onodobne životne uvjete. Sustavno izneseni egzaktni podaci otvaraju, stoga, mogućnost slojevite analize egzistencijalnih odrednica takozvanoga običnog čovjeka u predmodernom razdoblju istarske prošlosti. Sadržaj je pregledno razdijeljen u četrnaest osnovnih cjelina ili poglavlja popraćenih pripadajućim tekstualnim priložima. Kao priloge, k tome, svakako vrijedi spomenuti i stotinjak fotografija u boji, najvećim dijelom nastalima tijekom autorovih terenskih istraživanja, dok manji dio čine preslike arhivskoga gradiva.

U „Predgovoru“ (5–6) je, osim uobičajenih zahvala, pisac ukratko opisao tematiku kojoj su posvećena poglavlja monografije, a „Uvodom“ (7–9) je skicirao barbansku prošlost od prapovijesti do suvremenosti. Prvo poglavlje „Mletačka obitelj Loredan i njezini sredozemni horizonti“ (11–29) upoznaje čitatelja s tom poznatom plemićkom obitelji, točnije s njezinim istaknutim članovima, a ujedno je i pregled najvažnijih povijesnih izvora i literature iz kojih je autor crpio podatke. Pod naslovom „Kratki povijesni pregled uz osvrt na historiografiju“ (30–38) na srodan su način prikazani barbanska prošlost i djela u kojima su sačuvani njezini fragmenti.

Od trećega poglavlja nadalje cjeline su oblikovane na dosljedan način: osnovni tekst čini autorova analiza odabranih povijesnih izvora, a potom kao prilog slijedi integralan tekst tih dokumenata. Kao i u slučaju nekih ranijih Bertošinih monografija, navedeni pristup zaslužuje pohvalu jer prijepisom arhivskoga gradiva ono postaje dostupnijim u buduće istraživačke, ali i nastavne svrhe. Pod naslovom „Teritorijalni, demografski i gospodarski podaci o Barbansko-rakljangskoj gospoštiji u drugoj polovici XVIII. stoljeća“ (39–49) analiziran je popis stoke iz 1769., statistički podaci iz pera barbanskoga kapetana sastavljeni 1780. te imovinsko i pravno ustrojstvo 1797. prema dokumentu iz ostavštine Josipa Batela. „Povijesna antroponimija i toponimija (početkom XIX. stoljeća)“ (49–98) kronološki naizgled odskače od mletačkoga razdoblja kojem je posvećena knjiga, ali dokumenti s početka devetnaestoga stoljeća zapravo svjedoče, kad je o imenima ljudi i lokaliteta riječ, o situaciji tijekom dužega vremenskog odsječka, odnosno primjenjivi su kao izvor za prethodno razdoblje. Posebno izdašnim vreloom pokazali su se različiti notarski zapisi.

„Crkvena prošlost Barbana i Raklja“ (99–138) prvo je u nizu poglavlja posvećenih duhovnoj sastavnici nekadašnje svakodnevice, a slijede „Prilozi poznavanju prošlosti župne crkve sv. Nikole u Barbanu“ (139–149), „Inventar crkve sv. Nikole u Barbanu“ (147–151) te „O dvjema crkvama Barbanštine“ (151–162), odnosno o crkvi Gospe Snježne na lokalitetu Pisak te crkvi Blažene Gospe od Zdravlja kod sela Hreljici. U navedenim se cjelinama crkvena prošlost prepliće s kronologijom barbanskih duhovnika, podacima o bratovštinama, ali i raznolikim podacima gospodarskoga karaktera. Očita važnost duhovne sastavnice neodvojiva je tako od egzistencijalne osnovice dušobrižnika, kao i vjernika.

I idućih je nekoliko poglavlja sadržajno povezano uz duhovne obzore i svjetovni imetak, a zahvalnim su se izvorom ponovno pokazali spominjani bilježnički spisi. Štoviše, u poglavlju „Barbanski i rakljanski bilježnici (1502. – 1811.)“ (163-168) kao izvor su poslužila imena, provenijencija i titule samih bilježnika, dok su supostojeći plemićki i seljački svjetovi prikazani pod naslovima „Oporuke barbanskih plemića (XVI. – XVII. stoljeće)“ (169-174) i „Oporuke barbanskih seljaka (XVI. – XIX. stoljeće)“ (175-187). Iduće je poglavlje, „Oporuka Antuna Sinčića (1799.): primjer bužetsko-barbanskih migracijskih veza“ (188-194), tematski svojevrsnom poveznicom između prethodnih cjelina i „Migracijskih kontakata između Barbana i Pule u novom vijeku“ (195-212). Poznavateljima Bertošina opusa spomenuti naslov neće predstavljati iznenađenje jer se autor višekratno i iscrpno koristio pulskim matičnim knjigama kao povijesnim vrelom pri pisanju monografija ili priloga u znanstvenoj periodici. Posljednje je poglavlje posvećeno iznimno zanimljivom pitanju, „Mletačko-austrijskoj granici u dolini rijeke Raše koncem XVIII. stoljeća“ (213-225), odnosno predstavlja prilog poznavanju problematičnoga i često opterećujućega pitanja jasnoga razgraničenja između Mletačke Republike i Habsburške Monarhije na prostoru Istre, ali i u širem geografskom kontekstu.

Nakon navedenoga poglavlja slijede „Bilješke“ (226-267) kao sastavni dio svakoga znanstvenog rada, a potom „Popis korištenih izvora, literature i rječnika“ (268-276), sažetak na hrvatskom, talijanskom, engleskom i njemačkom jeziku (277-285), abecedni popisi imena mjesta (286-293) i imena osoba (294-306) te predmetno kazalo (307-310). Monografiju zaključuje bilješka o piscu (311-314).

Novu knjigu istarskoga povjesničara Slavena Bertoše lako je smjestiti unutar njegovog znanstvenog opusa: mletačko razdoblje istarske prošlosti, lokalna povijest kao plodno polje istraživanja, raznoliki povijesni izvori koji pružaju uvid u nekadašnju svakodnevicu stanovništva, matične knjige kao neiscrpno vrelo podataka... K tome, brojne fotografije svjedoče kako kraj o kojem piše Bertoša nije upoznao isključivo u pismohranama, već jednako dobro i kroz terenska istraživanja. Sastavljena manirom iskusnoga istraživača i plodnoga pisca, monografija je lako prohodno i pregledno znanstveno djelo koje će zasigurno pridonijeti boljem poznavanju barbanske i istarske prošlosti.